

**DICTIONAR
EXPLICATIV
AL
LIMBII ROMÂNE**

PENTRU ELEVI

**Editura Taida
- IAȘI -**

A

abandoná (-ez) vb. - a părăsi; a renunța /fr. abandonner/

abanós s. n. - lemn de culoare neagră, dur și greu, al unor arbori exotici; eben /tc. abanoz/

abáte, (abát) vb. - 1. a se îndepărta (de la ceva). 2. a încălca o regulă, o normă etc. 3. a se năpusti /fr. abattre/

abces, -e, s. n. - acumulare de puroi sub piele sau într-un organ intern /fr. abcès/

abdicá (abdic) vb. - 1. a renunța (la tron). 2. (fig.) a renunța la ceva /lat. abdicare/

abdomén, -e, s. n. - pânțece, burtă /fr., it. abdomen/

aberație, -ii, s. f. - 1. abatere de la normal. 2. absurditate /fr. aberration/

abil, -ă, adj. -1. priceput, îndemânatic, dibaci. 2. șmecher /fr. habile/

abiótic, -ă, adj. - fără viață, neprielnic vieții /fr. abiotique/

abis, -uri, s. n. - adâncime (marină) foarte mare; prăpastie /fr. abysse/

abjéct, -ă, adj. - josnic, respingător /fr. abject/

ablatív, -e, s. n. - caz al declinării, la unele limbi, care exprimă despărțirea de un loc, punctul de plecare, instrumentul, cauza sau alt complement circumstanțial /fr. aclatif, lat. ablativus/

abolí, (-esc) vb. - a anula o lege, o hotărâre etc., printr-un act al puterii de stat /fr. abolir/

abominábil, -ă, adj. - înfiorător, înspăimântător /fr. abominable/

abonamént, -e, s. n. - contract cu plata anticipată, prin care se obțin în mod regulat anumite servicii, publicații etc. /fr. abonnement/

abordá (-ez) vb. - 1. a începe studiul sau tratarea unei probleme, a începe o discuție etc. 2. (despre nave) a acostă la țarm /fr. aborder/

abordábil, -ă, adj. - posibil de abordat, realizat; accesibil /fr. abordable/

abraziúne, -i, s. f. - tocire a unui corp prin frecare cu un corp mai dur /fr. abrasion/

abreviá, (-iéz) vb. - a prescurta (un cuvânt, titlu) /lat. abbreviare/

abrogá, (abrog) vb. - a suprima o lege sau un decret printr-o hotărâre a puterii de stat /lat. abrogare/

abrupt, -ă, adj. - 1. cu panta foarte accentuată, prăpăstios. 2. (despre stil) cu o exprimare fără legătură /fr. abrupt/

abrutizá (-ez) vb. - a face să dispară sau a-și pierde însușiri specific umane; a deveni sau a face să devină insensibil, asemănător cu un animal; a (se) îndobitoci /după fr. abrutir/

abscisá, -e, s. f. - distanța pe o axă, de la origine până la un punct dat /fr. abscisse/

absolút s. n. - 1. adj. - total, complet, fără nicio limită /fr. absolut/; 2. principiu veșnic, imuabil, infinit, necondiționat și perfect (care exprimă caracterul infinit al materiei în mișcare) /lat. absolutus/ 3. adv. (folosit la formarea superlativului) -întrutotul, cu desăvârșire, întocmai /lat. absolutus/

absolví (absólv) vb. - 1. a încheia un ciclu de învățământ. 2. a scoate de sub acuzare, a scuti de pedeapsă /germ. absolvieren/

abstráct, -ă, adj. (opus concret) - 1. care este gândit în mod separat de obiectul real din care face parte și nu poate fi perceput cu simțurile. 2. conceput la modul teoretic /germ. abstrakt/

absúrd, -ă, adj. - fără sens, care contrazice logica /fr. absurde/

abúz, -uri, s. n. - 1. depășirea măsurii în folosirea unui lucru, a unei legi. 2. faptă incorectă, ilegală /fr. abus/

académic, -ă, adj. - 1. distins, solemn, elevat. 2. propriu unei academii /fr. académique/

axá, (-ez) vb. - a centra, a fixa, a echilibra
/fr. *axer*/

axă, -e, s. f. - dreaptă orientată ca direcție și sens /fr. *axe*/

axiál, -ă, adj. - care se referă la o axă, care se află pe o axă, în raport cu o axă /fr. *axial*/

axilár, -ă, adj. - 1. care se află la axilă (subsuoară). 2. care se află la locul unde se împreună o ramură cu trunchiul sau o frunză cu ramura;

axiologie, -ă, adj. - teorie generală a valorii, disciplină care studiază valoarea /fr. *axiologie*/

axiómă, -e, s. f. - adevăr fundamental admis fără demonstrație, fiind evident prin el însuși;

azbést, -uri, s. n. - silicat natural de magneziu, de culoare albă-gălbuie sau verzuie, fibros și mătăsos, format ca mineral metamorfic, necombustibil, neinflamabil, izolator electric;

azimút, s. n. - una dintre coordonatele orizontale ale unui punct al sferei cerești, constând din unghiul format de meridianul locului și planul vertical care trece prin locul respectiv și punctul considerat /fr. *azimut*/

azót, s. n. - gaz incolor și inodor, parte componentă a aerului atmosferic, nitrogen.

B

bac, -uri, s. n. - 1. pod plutitor, ambarcație pentru serviciile auxiliare ale unei nave;

bacalaureát s. n. - examen general de absolvire a liceului /fr. *baccalauréat*/

bachelită s. f. - rășină sintetică folosită ca material izolant în electrotehnică, pentru fabricarea unor piese sau a obiectelor de uz comun /fr. *bakélite*/

bacil -i, s. m. - bacterie patogenă în formă de bastonaș /fr. *bacille*/

bacilóză, -e, s. f. - boală provocată de bacili /fr. *bacillose*/

bactérie, -ii, s. f. - organism microscopic unicelular, de natură vegetală, care poate provoca boli infecțioase /fr. *bactérie*/

bacteriofág, -i, s.m. - organism microscopic care se hrănește cu bacterii, care distruge bacteriile /fr. *bactériophage*/

bacteriologie, s. f. - ramură a biologiei care studiază bacteriile /fr. *bactériologie*/

bagatélă, -e, s. f. - lucru neînsemnat, fleac /it. *bagattella*/

báhic, -ă, adj. - referitor la Bachus, de băutură /fr. *bachique*/

báie, băi, s. f. - 1. îmbăiere. 2. cadă, vană. 3. recipient. 4. (la pl.) stațiune balneară.

5. (trans.) mină /(1-4) magh. *bányal*

baládă, -e, s. f. - 1. operă literară epică în versuri care relatează o acțiune eroică, o legendă, o întâmplare istorică însemnată etc. 2. piesă muzicală cu caracter epic și cu tematică eroică sau legendară /fr. *ballade*/

balamuc, -uri, s. n. - spital pentru alienați mintali. 2. (fig) gălăgie, dezordine mare;

C

cabalină, -e, s. f. - (la pl.) numele științific al familiei de animale din care face parte calul /*lat. caballus = cal*/

cabalistic, -ă, adj. - tainic, misterios, neclar /*fr. cabalistique*/

cabană, -e, s. f. - adăpost montan pentru turiști și vânători /*fr. cabane*/

cabaret, -e, s. n. - local luxos, cu muzică, dans, program de varietăți /*fr. cabaret*/

cabinét, -e, s. n. - 1. încăpere dintr-o locuință sau dintr-o instituție, folosită pentru exercitarea unei profesii. 2. (în organizații politice, instituții de învățământ etc.) secție sau serviciu pentru studii și consultații de specialitate /*fr. cabinet*/

cáblu, -uri, s. n. - 1. funcție, fir răsucit. 2. fir electric /*fr. câble*/

cabotáj, s. n. - navigație pe distanță mică de-a lungul coastei /*fr. cabotege*/

cabrá, (pers. 3 -éază) vb. - 1. (despre cai, câini etc.) a se ridica în două picioare, stând pe picioarele dinapoi. 2. (despre avioane) a se ridica cu partea din față pentru a urca mai repede, a urca /*fr. cabrer*/

cabriolétă, -e, s. f. - trăsurică ușoară cu două roți /*fr. cabriolet*/

cacofonie, -ii, s. f. - asociație neplăcută de sunete, lipsă de armonie /*fr. cacophonie*/

cadástru, s. n. - 1. totalitate de măsurători și calcule pentru determinarea exactă a suprafeței proprietăților funciare. 2. formă de inventar, cuprinzând date tehnico-economice asupra terenurilor agricole /*fr. cadastre*/

cadénță, -e, s. f. - 1. repetare regulată a unei mișcări, ritm. 2. (în poezie) succesiunea regulată a unor silabe, a unor unități metrice, a unor versuri /*fr. cadence*/

cadrá, (pers. 3 -éază) vb. - a se potrivi, a corespunde cu ceva /*fr. cadrer*/

cadrán, -e, s. n. - placă circulară cu un ac care indică ora, gradele etc. /*fr. cadran*/

cádru, -e, s. n. - 1. ramă, pervază. 2. suprafață, întindere, spațiu. 3. mediu. 4. schelet al unei construcții /*fr. cadre*/

calác, -e, s. n. - ambarcație ușoară, ascuțită la ambele capete, la care se vâslește cu una sau cu două padele, din poziția șezând /*fr. cayac*/

calambúr, -uri, s. n. - joc de cuvinte bazat pe deosebirea de sens a unor cuvinte asemănătoare ca pronunție /*fr. calembour*/

calamitate, -ăți, s. f. - nenorocire, dezastru, flagel /*fr. calamité*/

cálă, -e, s. f. - încăpere din corpul unei corpăii în care se imbarcă mărfuri, bagaje etc., magazia unei corăbii /*fr. cale*/

calc, -uri, s. n. - 1. traducere din altă limbă a elementelor componente ale unui cuvânt sau ale unei expresii, adăugarea la un cuvânt a unui sens nou, după modelul unui cuvânt străin (ex. germ. "Kindergarten" tradus grădină de copii), după cele două elemente componente: (*Kinder* = copil, *garten* = grădină). 2. hârtie specială, transparentă, folosită pentru copiat desene, schițe etc. /*fr. calque*/

calcár, -e, s. n. - rocă sedimentară de precipitație sau organogenă, formată din carbonat de calciu, de culori diverse, folosită la fabricarea varului, a bioxidului de carbon, în metalurgie, în industria zahărului, (pop.) piatră-de-var /*fr. calcaire*/

calcificá, (pers. 3 -fică) vb. - a se întări prin depunere de săruri de calciu (despre substanțe) a se îmbogăți în carbonat de calciu /după *fr. calcification*/

calciná, (-ez) vb. - a supune o substanță la o temperatură înaltă pentru a obține unele reacții chimice, pentru a o usca etc. /*fr. calciner*/

cuviință, -e, s. f. - regulă de bună conduită, purtare cuviincioasă, politețe, (loc. adv.) *după cuviință* = așa cum trebuie /*lat. convenientia*/
cuzinét, -ți, s. m. - piesă de metal în care intră axul unei mașini /*fr. coussinet*/
cvadrimotór, -oare, adj. (despre avioane) - echipat cu patru motoare /*fr. quadrimoteur*/
cvadrúplu, -ă, adj. - împătrit /*fr. quadruple*/

D

dacoromán, -ă, -i, -e, adj., s. m. - 1. (adj.) privitor la romanii din nordul Dunării. 2. (s. f.) dialectul vorbit de romanii din nordul Dunării. 3. (s. m.) roman din nordul Dunării;
dactilografiá, (-ez) vb. - a scrie la mașina de scris /*fr. dactylographier*/
dactiloscopie, s. f. - mijloc de identificare a unei persoane pe baza amprentelor digitale /*fr. dactyloscopie*/
dálă, -e, s. f. - 1. placă de piatră, de marmură etc. pentru pardosit sau pentru căptușitul unui zid. 2. placă de beton armat dintr-un element de construcție /*fr. dalle*/
daltonism, s. n. - incapacitatea de a face distincția între culori, mai ales între roșu și verde /*fr. daltonisms*/
dánă, -e, s. f. - zonă a portului până unde ajung vagoanele cu mărfuri și unde acostează vapoarele /*ngr. dáina*/
dantélă, s. f. - împletitură fină și ușoară, cu găurele, folosită drept garnitură la lenjerie, rochii etc. /*fr. dentelle*/
dantúrá, -i, s. f. - totalitatea dinților cuiva, dentiție /*fr. denture*/
danubián, -ă, adj. - din regiunea Dunării, dunărean /*fr. danubien*/

darác, -e, s. n. - 1. unealtă de pieptănat și de scărmanat lâna, cânepa sau inul, formată dintr-un sistem de piepteni cu dinți rari de oțel. 2. mașină de scărmanat lâna /*tc. darak*/
dáscăl, -i, s. m. - 1. (pop.) învățător, (p. ext.) profesor. 2. cântare de biserică;
dátă, date, s. f. - indicație ce specifică ziua, luna și anul;
dátină, -i, s. f. - 1. obicei sau deprindere devenită tradițională de foarte multă vreme, tradiție;
dáună, -e, s. f. - 1. pagubă, vătămare, prejudiciu (material sau moral). 2. despăgubire /*lat. daunum*/
dăinui, (-iesc) vb. - a dura, a persista, a se menține;
dăună, (-ez) vb. - a pricinui (cuiva) o pagubă;
dârz, -ă, (pl. dârji, -ze), adj. - 1. îndrăzneț, curajos, cutezător. 2. neclintit, neînduplecat. 3. mândru, semeț;
debará, -le, s. f. - încăpere dintr-o locuință folosită pentru depozitarea obiectelor ce se folosesc mai rar /*fr. débarras*/
debarasá, (-ez) vb. - a (se) descotorosi /*fr. débarrasser*/
debarcá, (debarc) vb. - a coborî pe uscat de pe un vapor /*fr. débarquer*/
debarcadér, -e, s. n. - loc amenajat pentru coborârea călătorilor și descărcarea mărfurilor de pe un vapor /*fr. débarcadere*/
debíl, -ă, adj. - firav, plăpând, slăbuț /*fr. débile*/
débit, -e, s. n. - 1. tutungerie. 2. cantitate de lichid, de gaz, de material mărunț etc. care trece într-o unitate de timp printr-o conductă, printr-un canal etc. 3. cantitate de obiecte sau de materiale produse într-o unitate de timp de o mașină, de o instalație etc. 4. partea contului de contabilitate în care se înscriu bunurile, mărfurile sau sumele de bani primite și care trebuie restituite, sumă datorată /*fr. debit*/
debitá, (-ez) vb. - 1. a trimite o cantitate de gaz, de lichid etc. printr-o conductă. 2. a trece în contul cuiva mărfurile sau

E

ebráic, -ă, adj. - referitor la vechii evrei, care aparține vechilor evrei /fr. *hébraïque*/

ebrietáte, s. f. - stare de beție /fr. *ébríete*/

ecarisáj s. n. - 1. stârpire a câinilor vagabonzi. 2. tratare și prelucrare a cadavrelor de animale pentru transformarea acestora în produse utilizabile /fr. *équarrissage*/

ecartamént, -e, s. n. - distanță dintre roțile unei osii, dintre șinele de cale ferată etc. /fr. *écartement*/

echidistánt, -ă, adj. - aflat la distanțe egale față de ceva /fr. *équidistant*/

echilaterál, -ă, adj. - cu toate laturile egale /fr. *équilateral*/

echimóză, -e, s. f. - vânătăie /fr. *ecchymose*/

echinócțiu, -ii, s. n. - fiecare din cele două momente ale anului când ziua este egală cu noaptea (21 martie și 23 sept.) (var. echinox) /lat. *aequinoctium*/

echipá, (-ez) vb. - a înzestra cu cele necesare, a îmbrăca /fr. *équiper*/

echipáj, -e; s. n. - 1. personal care servește pe un vapor, pe un avion, pe un tanc etc. 2. trăsură de lux cu caii înhămați la ea; caleașcă /fr. *équipage*/

echipamént, -e, s. n. - 1. necesarul pentru a se îmbrăca. 2. lucrurile necesare pentru funcționarea normală a unei mașini, a unei instalații etc. /fr. *équipement*/

echitábil, -ă, adj. - întemeiat pe dreptate, pe adevăr; just, drept, corect, cinstit /fr. *équitable*/

echitáte, s. f. - dreptate, nepărtinire, corectitudine; omenie /fr. *équité*/

echitátie, s. f. - călărie /lat. *eguitatio*/

echivalá, (-ez) vb. - a avea valoare egală cu ceva; a egala /fr. *équivaloir*/

echivóc, -ă, adj. - cu două înțelesuri; neclar, nelămurit; suspect /fr. *équivogue*/

ecleziástic, -ă, adj. - bisericesc /fr. *ecclésiastique*/

eclipsá, (-ez) vb. - 1. a întuneca total sau parțial un corp ceresc, interpunându-se în calea razelor lui de lumină sau între el și soare; a pune în umbră, a umbri. 2. (fig.) a lăsa în urmă, a depăși, a întrece /fr. *éclipser*/

eclipsá, -e, s. f. - 1. fenomen de dispariție totală sau parțială a imaginii unui astru fără lumină, datorită intrării acestuia în conul de umbră al unei planete care îl lipsește de lumina soarelui. 2. (fig.) pierdere temporară a cunoștinței /fr. *éclipse*/

eclužă, -e, s. f. - construcție hidrotehnică executată pe traseul unei căi navigabile, care permite trecerea navelor dintr-o porțiune a traseului cu nivel de apă mai ridicat în altă porțiune cu nivel mai scăzut și invers /fr. *écluse*/

economíe, (2, 3) -ii, s. f. - 1. ansamblul relațiilor de producție. 2. chibzuială în folosirea mijloacelor materiale sau bănești. 3. bani puși deoparte; agoniseală. 4. întocmire sau orânduire a planului sau a părților unei lucrări, ale unei scrieri etc. /fr. *économie*/

ecóu, -uri, s. n. - 1. repetare a unui sunet datorită reflectării undelor sonore pe un obstacol. 2. (fig.) răsunset, vâlvă. 3. (fig.) cel ce repetă cuvintele altuia. 4. răsunset produs de un eveniment /fr. *écho*/

ecrán, -e, s. n. - 1. suprafață albă pe care se proiectează imaginile la cinematograful, la televizor etc. 2. perete sau înveliș de protecție /fr. *écran*/

ecranizá, (-ez) vb. - a adapta o operă literară pentru cinema;

ecuatór, s. n. - cerc imaginar care împarte pământul în două jumătăți egale, emisfera de nord și emisfera de sud /fr. *équateur*/

I

iaht, -uri, s. n. - 1. navă mică și elegantă folosită pentru călătorii de plăcere.
2. ambarcație sportivă cu vele /*engl. yacht*/

iarmaróc, -oáce, s. n. - târg ținut la date fixe; bâlci;

iatác, -uri, s. n. - cameră de culcare; dormitor;

iatagán, -e, s. n. - sabie turcească cu lama lată, cu două tășuri și puțin încovoiată;

ibídem, adv. (cu privire la un text deja citat) - în același loc, tot acolo, în aceeași lucrare (prescurtat: *ibid*, sau *ib.*) /*lat. ibidem*/

iconár, -i, s. m. - 1. pictor de icoane.
2. persoană care vinde icoane;

iconografie, -ii, s. f. -1. disciplină care se ocupă cu studiul operelor realizate în diverse arte plastice; studiu al operelor de acest fel privitoare la o anumită tematică. 2. colecție de portrete ale oamenilor iluștri /*fr. iconographie*/

ícter, -e, s. n. - colorație galbenă a pielii și a mucoaselor, provocată de impregnarea acestora cu pigmenti biliari; (pop.) gălbinare /*fr. ictère*/

ideál¹, -uri, s. m. - desăvârșire, perfecțiune care poate fi atinsă într-o anumită privință, care constituie țelul suprem al activității și năzuințelor umane, reprezentare a acestui țel suprem (ex. moral, social etc.) /*fr. idéal*/

ideál², -ă, adj. - 1. perfect, desăvârșit.
2. care ține de domeniul ideilor, privitor la gândire; care există numai în mintea, în închipuirea omului /*fr. idéal*/

idealism, s. n. -1. curent filozofic care, în opoziție cu materialismul, consideră conștiința (spiritul, gândirea) ca factor prim, iar materia (natura, existentă) ca factor secund, derivat. 2. urmărire dezinteresată a unui ideal /*fr. idéalisme*/

ideátic, -ă, adj. - referitor la idei, de idei /*din ideație*/

idéé, idei, s. f. - 1. noțiune constituind o reflectare a obiectelor și fenomenelor în gândire, o reprezentare generalizată a mai multor lucruri în conștiință. 2. părere sau concepție personală, fel de a vedea. 3. concepție de bază care se desprinde dintr-o operă literară, artistică etc. 4. intenție, plan /*fr. idée*/

idem, adv. - de asemenea, tot așa, la fel; la același autor, în aceeași lucrare etc. (prescurtat *id.*) /*lat. idem*/

idéntic, -ă, adj. - care coincide întru totul cu ceva sau cu cineva; la fel cu altcineva sau cu altceva; exact, întocmai /*fr. identique*/

identifica, (identific) vb. - 1. a recunoaște, a stabili identitatea. 2. a se transpune în situația cuiva, a simți sau a acționa așa cum ar face-o altul /*lat. identificare*/

identitate, s. f. - 1. faptul de a fi identic, același. 2. datele prin care se stabilește că cineva e într-adevăr persoana drept care se dă. 3. (mat.) egalitate algebrică valabilă, oricare ar fi valorile numerice date cantităților variabile (ca în identitatea: $3x = 2x+x$) /*fr. identité*/

ideo-, - element de compunere a cuvintelor cu sensul "care se referă la idee, la noțiuni" (ex. ideologie, ideogramă) /*gr. idea*/

ideogramă, -e, s. f. - semn grafic care notează un cuvânt nu prin sunete, ci prin desemnarea noțiunii la care se referă și reprezintă un cuvânt întreg sau o idee, ca în scrierea vechilor egipteni, în scrierea chineză etc. /*fr. idéogramme*/

ideologie, -ii, s. f. - totalitatea ideilor și concepțiilor (politice, filozofice, morale, religioase etc.), care oglindesc într-o

- iris¹**, s. m. - plantă erbacee perenă, cu frunze lungi și cu flori violete, albe sau galbene; (pop.) stânjeneț /*fr. iris/*
- iris²**, -uri, s. n. - membrană circulară, colorată a ochiului, în mijlocul căreia se găsește pupila /*fr. iris/*
- irită**, (irít) vb. - a (se) supăra, a (se) mânia, a (se) enerva /*lat. irritare/*
- ironie**, -ii, s. f. - ridiculizare ocolită prin vorbe, fraze sau expresii, luare în râs, zeflemea /*lat. ironia; fr. ironie/*
- ischemie**, s. f. - întrerupere a circulației sângelui într-un țesut sau organ din cauza astupării unui vas sangvin sau în urma altor cauze /*fr. ischémie/*
- iscusință**, -e, s.f.- 1. pricepere, îndemânare, dibăcie. 2. talent, meșteșug, artă;
- islám**, s. n. - islamism; (p. ext.) totalitatea țărilor sau popoarelor mahomedane /*fr. islam/*
- isoscéel**, -e, adj. - 1. (despre un triunghi) care are două laturi egale. 2. (despre trapeze) cu laturile neperalele egale /*fr. isoscéle/*
- ispăși**, (-esc) vb. - a-și lua pedeapsa; a plăti prin suferință o greșală;
- isterie**, s. f. - boală nervoasă manifestată prin tulburări ale sensibilității, sufocări, accese de râs sau de plâns etc. /*fr. hystérie/*
- istm**, -uri, s. n. - fâșie de pământ care leagă două continente sau o peninsulă de un continent /*lat. isthmus/*
- istóric¹**, -i, s. m. - specialist în istorie /*lat. historiens/*
- istóric²**, s. n. - expunere amplă a unei întâmplări, a unui eveniment etc. /*fr. historique/*
- istóric³**, -s, adj. - 1. care aparține istoriei, privitor la istorie. 2. deosebit de important în dezvoltarea societății. 3. adevărat, real. 4. care expune fapte din istorie. 5. care prezintă faptele în ordine cronologică (ex. metodă istorică) /*fr. historique/*
- istórie**, -ii, s. f. - 1. proces de dezvoltare a fenomenelor în natură și societate. 2. știință care studiază dezvoltarea societății umane în întreaga ei complexitate. 3. știință care studiază dezvoltarea și schimbările succesive într-un anumit sector de activitate (ex. istoria fizicii, istoria limbii etc.). 4. povestire, narațiune; poveste. 5. întâmplare, pățanie; poznă, încurcătură /*lat. historia/*
- istoriograf**, -i, s. m. - 1. persoană însărcinată în mod oficial să scrie istoria unei epoci. 2. istorie /*fr. historiographer/*
- istoriografie**, -ii, s. f. - 1. știință auxiliară a istoriei care studiază dezvoltarea cunoștințelor, a conceptelor despre lume și viață etc., precum și operele istorice scrise. 2. totalitatea scrierilor istorice dintr-o țară sau dintr-o perioadă de timp /*fr. historiographie/*
- istorisí**, (-esc) vb. - a povesti, a expune /*ngr. Istoró/*
- itinerár**, -e, s. n. - traseu, drum pe care îl parcurge cineva, cu indicarea localităților, a punctelor prin care trece, a opririlor /*fr. itinéraire/*
- iudaísm**, s. n. - mozaism /*fr. judaïsme/*
- izláz**, -uri, s. n. - teren necultivat pe care crește iarba, folosit ca pășune pentru vite; imaș;
- izo-**, - element de compunere a cuvintelor cu sensul "la fel", "egal" /*gr. isos = egal, la fel/*
- izobáră**, -e, s. f., -ă, adj. - 1. (s. f.) linie care unește, pe o hartă geografică, punctele cu aceeași presiune atmosferică medie într-o anumită perioadă. 2. (adj.) care se face la o presiune constantă /*gr. isos = egal, baros = greutate/*
- izocór**, -ă, adj. - care se face la un volum constant /*fr. isochore/*
- izolá**, (-ez) vb. - a despărți, a separa /*fr. isoler/*
- izomerie**, s.i. - proprietate a unor substanțe de a avea un număr egal de atomi de același fel, dar de a avea proprietăți fizice și chimice diferite din cauza unei aranjări diferite a atomilor în moleculă /*fr. isomérie/*

izométric, -ă, adj. (despre cristale) - de mărime aproximativ egale /fr. *isométrique*/

izoprén, -e, s. n. - hidrocarbură nesaturată prin a cărei polimerizare se obține cauciucul /fr. *isoprène*/

izoterm, -ă, adj. - care se produce la aceeași temperatură /fr. *isotherme*/

izotóp, -i, s. m. - (atom, nucleu atomic) care are același număr de ordine ca și alt atom ori nucleu atomic, dar diferă de acest atom sau nucleu prin masa atomică /fr. *isotope*/

izotróp, -ă, adj. - cu aceleași proprietăți fizice peste tot /fr. *isotrope*/

Î

îmbarcá, (îmbárc) vb. - a se urca într-un vapor, tren, avion etc. în vederea unei călătorii /fr. *embarquer*/

îmbálsámá, (-ez) vb. - 1. a răspândi în aer un miros plăcut; a înmiresma aerul. 2. a îmbiba un cadavru cu substanțe speciale, pentru a împiedica putrefacția;

îmbárbátá, (-ez) vb. - a încuraja;

îmbibá, (îmbíb) vb. - a (se) umple de un lichid /fr. *imbiber*/

îmbiná, (îmbín) vb. - a lega strâns pentru a forma un tot, a împreuna, a uni /lat. *îmbinare*/

îmbuibá, (îmbúib) vb. - a trăi în huzur alimentară, a se îndopa cu mâncăruri și băuturi /lat. *imbuviare*/

împámântení, (-esc) vb. - a se stabili definitiv într-un loc străin;

împăná, (-ez) vb. - 1. a uni două sau mai multe obiecte cu ajutorul unei pene, astfel încât să dispară mișcarea relativă dintre ele. 2. a umple o bucată de carne sau o legumă cu bucatele de slănină, de usturoi etc., (fig.) a umple, a împânzi un loc. /lat. *impinnare*/

împânzí, (-esc) vb. - 1. a acoperi o întindere de loc (ca o pânză). 2. (fig.) a (se) întinde, a (se) răspândi. 3. a tulbura, a împăienjeni privirea;

împlántá, (implant) vb. - a (se) înfige, a (se) vârî /lat. *implantare*/

împilá, (-ez) vb. - a asupra, a oprima, a apăsa /lat. *impillare*/

împovără, (-ez) vb. - a pune asupra cuiva o povară;

împresurá, (împresór) vb. - a înconjura din toate părțile, a încercui /lat. *impressoriare*/

împroprietári, (-esc) vb. - a da cuiva drepturi de proprietate asupra unui teren;

înaripá, (-ez) vb. - a (se) însufleți, a da sau a-și lua avânt;

încadrá, (-ez) vb. - 1. a se angaja; a se integra într-un colectiv de muncă. 2. a înrâma. 3. a înconjura, a împresura. 4. a se potrivi; a se adapta, a se obișnui. 5. a cuprinde într-un articol de lege /fr. *encadrer*/

încastrá, (-ez) vb. - a înțepeți, a fixa un corp în altul /fr. *encastrer*/

încálcá, (încálc) vb. - 1. a cotropi un pământ străin; a invada. 2. (fig.) a nesocoti un drept, o obligație; a nu respecta;

încătușá, (-ez) vb. - 1. a pune cuiva cătușe; a lega pe cineva cu lanțuri. 2. (fig. despre sentimente, preocupări) a pune stăpânire pe cineva;

încántá, (încânt) vb. - 1. a produce bucurie, mulțumire; a fermeca. 2. a amăgi /fr. *enchanter*/

încetățení, (pers. 3 -ește) vb. - 1. a acorda unei persoane cetățenie. 2. (fig. despre deprinderi, obiceiuri etc.) a se statornici;

închípui, (închípui) vb. - 1. a-și face o părere despre ceva fără să-l fi văzut, a imagina. 2. a gândi, a crede. 3. a reprezenta. 4. a face, a înjgheba;

închiriá, (-ez) vb. - a da (sau a lua) în folosință temporară un bun, plătiind o sumă de bani (chirie);

înscris, -uri, s. n. - act, document;
însémn, -e, s.n. - semn distinctiv, insignă;
însilozá, (-ez) vb. - a înmagazina furaje într-un siloz;
înstrăiná, (-ez) vb. - 1. a se exila, a se stabili printre străini. 2. (fig.) a se îndepărta sufletește de cei de care era legal. 3. a transmite cuiva un drept de proprietate (prin vânzare, cedare etc.). 4. a sustrage, a fura;
însumā, (-ez) vb. - a aduna laolaltă, a totaliza;
însumi, însămi, înșine, însene, pron. de întărire - chiar, tocmai (ex. Am fost eu însumi), forme gramaticale: pers. 2. (sg. m.) însuți, (sg. f.) însăți, (pl. m.) înșivă, (pl. f.) însevă, pers. 3. (sg. m.) însuși, (sg. f.) însăși, (pl. m.) înșiși, (pl. f.) înseși;
însuși, (-esc) vb. - 1. a lua ceva în stăpânire. 2. a-și aroga un drept. 3. a învăța. 4. a adopta o părere, o idee etc. 5. a ține seama de o critică;
însușire, -i, s. f. - 1. acțiunea de a-și însuși ceva. 2. trăsătură caracteristică a unui obiect. 3. calitate, talent, înclinație;
înștiință, (-ez) vb. - a aduce la cunoștință; a informa;
întemeiá, (-ez) vb. - 1. a pune bazele, a înființa, a zidi. 2. a se bizui, a se sprijini pe ceva;
înteți, vb. - a (se) intensifica, a se amplifica /lat. *initiare*/
întiná, (-ez) vb. -1. a murdări (cu noroi, cu tină) 2. (fig.) a necinsti, a păta;
întâmplare, -ări, s. f. - fapt, eveniment;
întrajutoráre, s. f. - ajutorare reciprocă;
între-, - element de compunere care arată amestecul, îmbinarea sau reciprocitatea /lat. *inter*/
întremá, (-ez) vb. - a-și reface sănătatea sau puterile;
întreprinde, (întreprind) vb. - a începe ceva, a iniția o acțiune;
întreprindere, -i, s.f. - 1. unitate economică, fabrică, uzină etc. 2. acțiune, inițiativă personală;

întreprinzător, -oáre, adj., -i, s. m. - 1. (adj.) care trece ușor și cu îndrăzneală la o acțiune; cu inițiativă. 2. (s. m.) persoană care înființează și conduce o întreprindere;
întrețese, (întrețés) vb. - 1. a împetrișa o țesătură cu fire de altă culoare sau de alt fel. 2. a străbate în toate direcțiile; a se încrucișa;
întreține, (întrețin) vb. - 1. a păstra un lucru în stare bună. 2. a da cuiva mijloacele materiale necesare traiului. 3. a face să dureze (o ardere, o acțiune etc.). 4. a sta de vorbă cu cineva;
întrevedeá, (vád) vb. - 1. a întrezări. 2. (fig.) a prevedea, a bănuși;
întrevedere, -i, s. f. - întâlnire între două sau mai multe persoane oficiale în vederea discutării unor probleme de interes comun;
întruchipá, (-ez) vb. - 1. a înfățișa ceva în forme concrete 2. a alcătui; a îngheba;
întruní, (-esc) vb. - 1. a (se) aduna, a (se) strânge laolaltă. 2. a obține un număr de voturi. 3. a conține în sine, a însuma;
întrupá, (-ez) vb. - a lua o formă concretă (de trup, de ființă), a (se) încărna;
înțelepciúne, s. f. - capacitate superioară de a înțelege, de a judeca lucrurile, prudență, chibzuință /lat. *intellectio*/
înválui, (înválui) vb. - 1. a acoperi cu un vâl, a înfășura. 2. (fig.) a cuprinde din toate părțile, a împresura;
învățacél, -cei, s.m. - elev, discipol, ucenic;
înversunát, -ă, adj. - 1. îndârjit, pornit. 2. neînduplecat. 3. pătimăș, întărâtat;
învestí, (-esc) vb. - a acorda (oficial unei persoane un drept, o funcție, o demnitate /lat. *investire*/
înviá, (învii) vb. - 1. a-și recăpăta viața. 2. a renaște după sfârșitul iernii. 3. a căpăta putere, a se întrema, a se înviora /lat. *invivare*/
înzestrá, (-ez) vb. - 1. a da zestre. 2. a dota o întreprindere, instituție etc. cu cele necesare. 3. a învrednici pe cineva cu calitate;
înzorzoná, (-ez) vb. - a împodobi peste măsură și fără gust;

J

jaguár, s. m. - specie de leopard din America de Sud și Centrală /fr. *jaguar*/

jalón, -oáne, s. n. - 1. semn, indicator. 2. punct de reper; repere în desfășurarea unei activități /fr. *jalón*/

jalóná, (-ez) vb. - 1. a marca pe teren prin jaloane punctele unui traseu. 2. a fixa punctele principale ale unei acțiuni, probleme etc. /fr. *jalonner*/

jaluzeá, s. f. - (pl.) stîngii din lemn, din aluminiu etc., așezate orizontal pe o bandă, puse la ferestre pentru a le camufla, stor /fr. *jalousie*/

jambierá, -e, s. f. - învelitoare de piele, de postav etc., care acoperă piciorul de la gleznă până sub genunchi /fr. *jambiere*/

jandárm, -i, s. m. - soldat din jandarmerie /fr. *gendarme*/

jántá, s. f. - 1. partea exterioară a roții de automobil, motocicletă etc., pe care se montează anvelopa, pneul etc. 2. (loc. adv.) *a rămâne pe jantă* = cu cauciucul dezumflat; (fig.) fără bani, lefter /fr. *jante*/

jardiniérá, -e, s. f. - etajeră sau suport pe care se țin ghivece cu flori /fr. *jardinière*/

jargón, -oáne, s. n. - limbaj specific unei anumite categorii sociale, profesionale etc. /fr. *jargon*/

jaz, (2) -uri, s. n. - 1. muzică ușoară de dans cu ritm viu, sincopat. 2. orchestră care execută această muzică /engl. *jazz*/

jeléu, s. n. - produs alimentar sticlos, obținut dintr-un amestec de sucuri de fructe cu zahăr, peltea /fr. *gelée*/

jéná, (-ez) vb. - 1. a supăra; a stânjeni. 2. a se rușina, a se sfii, a nu îndrăzni /fr. *gêner*/

jéná, s. f. - sfială produsă de o situație neplăcută, stînghereală /fr. *jêne*/

jérbá, -e, s. f. - un fel de coroană mai mică, cu florile orientate într-o singură parte /fr. *jerbe*/

jértfá, -e, s. f. - 1. (în rânduielile religioase) dar adus zeilor, divinității (adesea vietăți sacrificate pe altar). 2. (fig.) victimă; sacrificiu, jertfire;

jet, -uri, s. n. - suviță de apă sau de alt lichid care țâșnește cu presiune printr-o deschidere /fr. *jet*/

jetón, -oáne, s. n. - 1. fisă. 2. sumă plătită membrilor unui consiliu de administrație al unei societăți pentru participarea la ședință /fr. *jeton*/

jigódie, -ii, s. f. - 1. boală infecțioasă la câinii tineri. 2. dihanie; lighioană. 3. (fig.) om de nimic, pușlama;

joágár, -e, s. n. - ferăstrău mare pentru tăiatul buștenilor /săș. *zager*/

jobén, -uri, s. n. - pălărie bărbătească înaltă și tare, de formă cilindrică /fr. *Jobin* (nume propriu)/

jochéu, -i, s. m. - călăreț profesionist care conduce calul la alergările de cai și la antrenamente /engl. *jockey*/

joncțiune, -i, s. f. - locul unde se face legătura unor părți, a unor elemente etc.; legătură, unire /fr. *jonction*/

jonglá, (-ez) vb. - 1. a mânui cu îndemănare mai multe obiecte, aruncându-le în aer și prinzându-le cu repeziciune. 2. (fig.) a mânui cu abilitate ideile, cuvintele și expresiile alese /fr. *jongler*/

jonglér, -i, s. m. - artist de circ sau de varietăți, specialist în arta de a jongla cu diferite obiecte /fr. *jongleur*/

joviál, -ă, adj. - vesel, voios, comunicativ /fr. *jovial*/

jubilá, (-ez) vb. - a se bucura mult /lat. *jubilare*/

jubiléu, -ee, s. n. - sărbătorirea împlinirii unui anumit număr de ani de la producerea unui eveniment important /fr. *jubilé*/

júde, júzi, s. m. - 1. judecător. 2. (înv., reg.) primar. 3. (în vechea organizare a țării) demnitar cu atribuții judecătorești și administrative /lat. *judex*/

- judet**, -e, s. n. - 1. unitate administrativ-teritorială formată din mai multe comune și orașe. 2. (înv.) judecată /*lat. iudicium/*
- judiciár**, -ă, adj. - care ține de justiție /*fr. judiciaire/*
- judiciós**, -oasă, adj. - care judecă cu discernământ; bine gândit, chibzuit, înțelept /*fr. judicieux/*
- júdo**, s. n. - sport originar din Japonia, care constă în trânta cu mișcări și figuri specifice /*fr. judo/*
- jugulár**, -ă, adj. - care se referă la gât (ex. venă jugulară) /*fr. jugulaire/*
- júnglă**, -e, s. f. - desiș greu de străbătut din ținuturile mlăștinoase tropicale și subtropicale ale Africii și Asiei de Sud-Est;
- junimism**, s. n. - mișcare culturală, literară și politică din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, având ca centru societatea «Junimea» din Iași;
- junior¹**, s. m. invar, (opus senior) - fiul considerat în raport cu tatăl său /*lat. junior/*
- junior²**, -oară, -i, oare, s. m. și f. (sport) - sportiv care n-a împlinit vârsta de 19 ani /*lat. junior/*
- júpă**, -e, s. f. - (cuv. de origine arabă) fustă /*fr. jupe/*
- jurásic¹**, s. n. - a doua perioadă a erei mezozoice, în care existau pe globul pământesc toate grupele de viețuitoare /*fr. jurassique/*
- jurásic²**, -ă, adj. - format în a doua perioadă a erei mezozoice; care se referă la această perioadă /*fr. jurassique/*
- jurát**, -ți, s. m. (în dreptul burghez) - cetățean ales pentru a participa la judecarea unui proces criminal, a unui delict politic etc. (în cadrul curții cu juri), spre a se pronunța dacă îl consideră vinovat pe inculpat /*lat. juratus/*
- jurídíc**, -ă, adj. - privitor la drept sau la legi /*fr. juridique/*
- jurisconsúlt**, -ți, s. m. - specialist în științele juridice care poate da lămuriri în problemele privitoare la aplicarea legilor /*fr. jurisconsulte/*
- jurisdícție**, -ii, s. f. - 1. competența de a judeca; teritoriu în care un judecător sau o instanță judecătorească poate judeca. 2. totalitatea instanțelor judecătorești de același grad sau care au dreptul de a soluționa o anumită categorie de litigii /*fr. jurisdiction/*
- jurisprudénță**, -e, s. f. - totalitatea hotărârilor pronunțate de unul sau mai multe organe de judecată, privitor la o anumită materie juridică /*fr. jurisprudence/*
- juríst**, -ști, s. m. - persoană specializată în drept și care practică dreptul /*fr. juriste/*
- júriu**, -ii, s. n. - comisie de specialiști numiți sau aleși, având ca sarcină promovarea și clasificarea unor candidați sau a unor concurenți la un concurs, la o întrecere etc. /*fr. jury/*
- jurnál**, -e, s. n. - 1. ziar, gazetă. 2. revistă cu desene și tipare de costume, rochii etc. 3. caiet cu însemnări zilnice (intime sau științifice). 4. registru în care se înscriu în ordine cronologică operațiile de contabilitate. 5. (în expr.) *jurnal de călătorie* = însemnare în scris, zi de zi, a desfășurării unei călătorii; *jurnal de actualități* = informații de actualitate /*fr. journal/*
- just**, -ă, adj. - drept, adevărat, întemeiat /*fr. juste/*
- justéțe**, s. f. - 1. dreptate, corectitudine. 2. exactitate, precizie /*fr. justesse/*
- justificá**, (justific) vb. - 1. a dovedi adevărul, a motiva. 2. a da explicații, a se dezvinovăți. 3. a dovedi întrebuițarea legală a unor sume de bani, a unor materiale etc. /*lat. justificare/*
- justificatív**, -ă, adj. - care folosește pentru justificare /*fr. justificatif/*
- justíție**, s. f. - 1. totalitatea legilor și a instanțelor judecătorești. 2. modul de aplicare a legilor. 3. dreptate, nepărtinire /*lat. iustitia/*
- juveníl**, -ă, adj. - 1. tineresc. 2. (geologie, despre substanțe) care provine din magma topită în interiorul scoarței pământesti /*fr. juvénile/*

juxtalineár, -ă, adj. - (în expr.) *traducere juxtalinéară* = traducere a unui text cuvânt cu cuvânt, reproducându-se paralel și textul din care se face traducerea /fr. *juxtalinéaire*/

juxtapúne, (-pún) vb. - a pune unul lângă altul, a alătura /fr. *juxtaposer*/

juxtapúnere, -i, s. f. - 1. acțiunea de a juxtapune. 2. alăturare, fără ajutorul unei conjuncții a două propoziții dintr-o frază;

K

kakí, adj. invar. - culoare cafenie cu nuanță verde-gălbuie /fr. *kaki*/

kamikáze, s. m., s. n. invar. -1. (s. m.) luptător (japonez) care pleacă de bună voie la moarte sigură într-o acțiune de atac. 2. (s. n. invar.) avion de luptă cu exploziv, pilotat de un kamikaze (1), care cădea asupra țintei, folosit de japonezi în al II-lea război mondial;

kart, -uri, s. n. - automobil de curse fără caroserie, cu un motor mic, ce nu depășește 100 m³ /engl. *kart*/

kélvín, s. m. - unitate pentru măsurarea temperaturii în sistemul internațional /engl. *kelvin*/

kétchup, s. n. - sos picant preparat din roșii, oțet și mirodenii /engl. *ketchup*/

kíler, s. m. - ucigaș plătit /engl. *killer*/

kilo-, - element de compunere a cuvintelor cu semnificația "o mie", "de o mie de ori" /fr. *kilo*/

kilocaloríe, -ii, s. f. - unitate de măsură a cantității de căldură, egală cu o mie de calorii /fr. *kilocalorie*/

kilogrammétu, -i, s. m. - unitate de măsură pentru lucru mecanic, egală cu lucrul mecanic efectuat pentru ridicarea unei greutate de un kilogram la înălțimea de un metru /fr. *kilogrammetre*/

kilometráj, -e, s. n. - 1. distanța în kilometri dintre două puncte ale unui drum. 2. instrument de măsură care înregistrează distanța parcursă de un vehicul /fr. *kilométrage*/

kilotónă, s. f. - măsură pentru greutate, egală cu o mie de tone /fr. *kilotonne*/

kilowátt, -ți, s. m. - unitate de măsură a puterii, egală cu o mie de wafi /fr. *kilowatt*/

kriptón, s. n. - element chimic din familia gazelor rare, folosit la umplerea becurilor cu incandescență /fr. *krypton*/

L

labíl, -ă, adj. (livr.) - nestatornic, schimbător, instabil /fr. *labile*/

labirínt, -uri, s. n. - 1. construcție cu foarte multe camere și galerii, astfel situate, încât să nu se poată găsi ieșirea. 2. (fig.) încurcătură, confuzie. 3. totalitatea cavităților care formează urechea internă /fr. *labyrinthe*/

laboránt, -ă, -ți, -te, s. m. și f. - persoană cu pregătire medie, specializată în experiențe și lucrări de laborator /germ. *Laborant*/

laborátór, -oáre, s. n. - local sau încăpere cu instalații speciale, unde se fac experiențe științifice (de fizică, chimie etc.), analize medicale etc. /germ. *Laboratorium*/

laboriós, -oásă, adj. - 1. care lucrează mult; harnic, sârguincios. 2. care cere multă muncă, efort și osteneală /lat. *laboriosus*/

lacrimogén, -ă, adj. - care provoacă lacrimi /fr. *lacrimogène*/

lactat¹, -ă, adj. - produse fabricate pe bază de lapte /fr. *lacté*/

nutrét, -uri, s. n. - hrană pentru animalele domestice erbivore; furaj /*lat. nutricium/*
nutrí, (-esc) vb. - a mânca, a (se) hrăni, a se alimenta. 2. (fig.) a întreține o idee, un sentiment /*lat. nutrire/*
nútrie, s. f. - mamifer rozător acvatic, originar din America de Sud, mic, cu blană brună-cenușie, foarte apreciată /*fr. nutria/*
nutrimént, s. n. - hrană, alimentație; mijloace de trai /*fr. nutriment/*
nutritív, -ă, adj. - hrănitor /*fr. nutritif/*
nuvelă, -e, s. f. - povestire în proză aparținând genului epic, cu un conținut mai dezvoltat decât al schiței, care înfățișează mai multe aspecte esențiale din viața unor personaje, axate pe un conflict central /*fr. nouvelle/*
nuvelístică, s. f. - totalitatea nuvelor (unui scriitor, ale unei epoci, ale unei literaturi).

O

oáspete, -peți, s. m. - musafir, invitat /*lat. hospes/*
oáste, oști, s. f. - 1. armată, oștire. 2. serviciu militar. 3. soldați. 4. mulțime, ceată, gloată /*lat. hostis/*
oáză, -e, s. f. - loc bogat cu vegetație și apă în mijlocul deșertului /*germ. Oase/*
obelíse, -uri, s. n. - monument alcătuit de obicei dintr-un singur bloc de piatră /*fr. obélisque/*
obéz, -ă, adj. - foarte gras /*lat. obesus/*
obiéct, -e, s. n. - 1. lucru. 2. materie. 3. discipline de studiu în învățământ. 4. scop, țintă, țel. 5. (gram.) complement /*lat. obiectum/*
obiectá, (-ez) vb. - a spune ceva contrar, a contesta, a obiecționa /*fr. objecter/*

obiectiv¹, -e, s. n. - 1. (fiz.) lentilă (sau combinație de lentile și oglinzi) dintr-un aparat optic, îndreptată spre obiectul de observat, care formează o imagine reală a obiectului observat. 2. ținta unei acțiuni militare. 3. (fig.) scop, țel; (concret) fabrică, uzină etc., planificată să fie realizată /*fr. objectif/*
obiectiv², -ă, adj. - 1. (fil.) care există în afara conștiinței și independent de aceasta. 2. care redă realitatea în chip nefalsificat; nepărtinitor /*fr. objectif/*
obiectivísm, s. n. - atitudine de falsă obiectivitate, de pretinsă nepărtinire /*fr. objectivisme/*
obiectivitate, s. f. - nepărtinire, imparțialitate /*fr. objectivité/*
obiécție, -ii, s. f. - argument pe care cineva îl opune unei pretenții, unei propuneri, unei teze; contra argument, observație /*fr. objection/*
obârșie, -ii, s. f. - 1. punct de plecare, început, origine; izvor. 2. locul unde s-a născut cineva; familia din care se trage;
obligáție, -ii, s. f. - datorie, sarcină, răspundere /*fr. obligation/*
oblojí, (-esc) vb. - 1. a îngriji, a lecuși cu oblojeli; a pansa. 2. (fig.) a se înfofoli, a se încotoșmăna;
obói, -oáie, s. n. - instrument muzical de suflat, de formă tubulară, cu găuri și clape /*it. oboi/*
obscén, -ă, adj. - 1. necuviincios. 2. josnic. 3. nerușinat /*fr. obscène/*
obscúr, -ă, adj. - 1. întunecos. 2. nedeslușit, neclar. 3. necunoscut, fără importanță /*fr. obscur/*
obscurantísm, s. n. - 1. stare de înapoiere culturală. 2. atitudine ostilă, retrogradă față de răspândirea culturii în mase /*fr. obscurantisme/*
obscuritate, -ăți, s. f. - 1. întuneric, întunecime. 2. (fig.) lipsă de claritate /*fr. obscurité/*
obsedá, (-ez) vb. - a preocupa neîncetat pe cineva un gând, o faptă /*fr. obséder/*

- orificiu**, -ii, s. n. - deschidere cu dimensiuni mici în peretele unui organism sau al unui obiect /fr. *orifice*/
- originál**, -ă, adj. - 1. care a fost produs pentru prima oară într-o anumită formă. 2. neobișnuit; ieșit din comun, aparte /fr. *original*/
- originár**, -ă, adj. - care este de loc din, provenind din 2. în prima formă, de la început /fr. *originaire*/
- origine**, -i, s. f. - 1. început, izvor, obârșie. 2. apartenența prin naștere la o anumită familie, grup social, națiune. 3. etimologie (a unui cuvânt) /fr. *origine*/
- orizónt**, -uri, s. n. - 1. zare. 2. (fig.) întindere, sferă a cunoștințelor; perspective. 3. capacitate de înțelegere, de orientare. 4. (în artele plastice și în teatru) fundal /lat. *horizon*/
- orná**, (-ez) vb. - a împodobi; a decora /fr. *orner*/
- ornamént**, -e, s. n. - podoabă picturală, grafică, stilistică, muzicală etc. /fr. *omement*/
- ornitologie**, -ii, s. f. - parte a zoologiei care se ocupă cu studiul păsărilor /fr. *ornitologie*/
- oroáre**, s. f. - 1. sentiment de groază, de dezgust. 2. grozăvie /lat. *horror*/
- orogenéză**, -e, s.f. - totalitatea fenomenelor geologice, datorită cărora se formează relieful uscatului (mai ales lanțurile muntoase) /gr. *oros* = munte, *genesis* = = naștere/
- orogenie**, s. f. - parte a geologiei care studiază formarea munților /fr. *orogénie*/
- orografie**, s. f. - parte a geografiei fizice care se ocupă cu descrierea formelor de relief ale uscatului /fr. *orographie*/
- orológiu**, -ii, s. n. - ceas de dimensiuni mari fixat pe fațada unei clădiri, pe un perete interior etc. /lat. *horologium*/
- oropsí**, (-esc) vb. - 1. a asupra, a urgisi, a prigoni, a persecuta. 2. a izgoni, a alunga /ngr. *orizo*/
- orto-**, - element de compunere a cuvintelor cu sensul "drept", "adevărat" /gr. *orthos* = drept/
- oriocromátic**, -ă, adj. (despre plăci sau filme fotografice) - sensibil la toate radiațiile luminoase, la toate culorile, în afară de roșu /fr. *orthochromatique*/
- ortodóx**, -ă, adj. - 1. care ține de biserica creștină răsăriteană. 2. care respectă cu strictețe o doctrină, o dogmă (tradițională) /lat. *ortodoxus*/
- ortoepie**, s. f. - pronunțare corectă a cuvintelor unei limbi; ansamblu de reguli care stabilesc pronunțarea corectă a unei limbi /fr. *orthoépie*/
- ortografie**, -ii, s. f. - ansamblu de reguli care stabilesc scrierea corectă a cuvintelor unei limbi; aplicarea practică a acestor reguli /gr. *orthos* = drept, *graphein* = = a scrie/
- ortomán**, -ă, adj. (pop.) - 1. (despre ciobani) bogat (în turme). 2. (despre haiduci) chipeș, viteaz, mândru. 3. (despre cai) care aleargă bine; sprinten, focus;
- ortopedie**, s. f. - ramură a medicinei care se ocupă cu îndreptarea deformațiilor oaselor corpului /fr. *orthopédie*/
- osatură**, -i, s. f. - 1. totalitatea oaselor unui vertebrat; schelet. 2. schelet de susținere a unei construcții, al unei mașini etc. /fr. *ossature*/
- osânză**, -e, s. f. - 1. grăsime de porc crudă, din regiunea abdominală 2. (fig.) bunăstare, avere, bogăție /lat. *absungia*/
- oscilá**, (-ez) vb. - 1. a (se) legăna, a (se) balansa. 2. (fig.) a fi nehotărât; a șovăi /fr. *osciller*/
- osemínte**, s. n. pl. - oase care rămân dintr-o ființă după moarte /fr. *ossements*/
- osificá**, (pers. 3 -că) vb. - 1. a se transforma în os. 2. a căpăta structură osoasă /fr. *ossifier*/
- osmóză**, -e, s. f. - proces de pătrundere a uneiia sau a mai multor substanțe (dintr-o soluție) printr-o membrană permeabilă sau semipermeabilă /fr. *osmose*/
- ospăț**, -ește, s. n. - masă îmbelșugată; petrecere cu masă mare /lat. *hospitium*/
- ospíciu**, -ii, s. n. - spital sau sanatoriu în care sunt îngrijiiți alienați mintali /fr. *hospice*/

ostătic, -i, s. m. – persoană din rândul populației civile oferită sau reținută de cineva un stat drept garanție pentru îndeplinirea unor obligații asumate sau impuse ori pentru prevenirea unor acte de ostilitate împotriva statului, a organizației respective /*it. osalico/*

ostentativ, -ă, adj. - făcut cu intenția de a impresiona, de a provoca pe cineva; demonstrativ, provocator /*it. ostentativo/*

osteologie, s. f. - parte a anatomiei care se ocupă cu studiul oaselor /*fr. ostéologie/*

osteopatie, s. f. - boală a unui os /*fr. ostéopathie/*

osteoplastie, s. f. - restabilirea pe cale chirurgicală a unui os distrus, cu ajutorul unor fragmente osoase /*fr. ostéoplastie/*

ostil, -ă, adj. - care are o atitudine dușmănoasă, plină de ură /*fr. hostile/*

ostrôv, -oăve, s. n. (pop.) - 1. insulă în mijlocul unui râu sau al unui lac. 2. îngrămădire de pământ, nisip sau nămol, acoperită cu stufăriș și ridicată până la suprafața apei;

oștire, -i, s. f. (ist.) - armată, oaste;

otită, -e, s. f. - inflamație a membranei care acoperă canalul auditiv /*fr. otite/*

otomán, -ă, adj. - turcesc. /*fr. ottoman/*

otorinolaringologie, s.f. - ramură a medicinei care studiază structura, funcțiile și bolile urechii, ale nasului și ale laringelui /*fr. otorhino-laryngologie/*

oțeli, (-esc) vb. - 1. a căli. 2. (fig.) a (se) întări;

ovár, -e, s. n. - 1. organ în care se formează celulele sexuale feminine; 2. organ al unei flori, în care se formează ovulele și care se transformă după fecundație în fruct /*lat. ovarium/*

ovăție, -ii, s. f. - aclamație, aplauze entuziaste /*lat. ovatio/*

ovín, -ă, adj. - din familia oilor, referitor la oaie /*fr. ovin/*

ovipár, -a, adj. (despre animale) - care se înmulțește, se reproduce prin ouă /*fr. ovipare/*

ovoíd, -ă, adj. - care are forma unui ou; oval /*fr. ovoïde/*

ovúl, -e, s. n. - celulă sexuală la plante și la animale care, după fecundație, dă naștere embrionului /*fr. ovule/*

oxiacíd, (-zi) s. m. - acid care conține oxigen în moleculă /*fr. oxyacide/*

oxid, -zi, s. m. - compus al oxigenului cu alt element chimic /*fr. oxyde/*

oxidá, (-ez) vb. - 1. a (se) combina cu oxigenul; a reacționa cu alte substanțe, cedând electroni. 2. a (se) acoperi cu oxid; a rugini /*fr. oxyder/*

oxigén, s. n. - element chimic gazos, incolor și fără miros, absolut necesar respirației și arderii, care reprezintă o cincime din aerul atmosferic /*fr. oxygène/*

oxiúr, -i, s. m. - nematod din familia oxiuridelor, parazit care își depune ouăle în partea inferioară a intestinului gros al omului, mai ales al copiilor și al unor animale, mici de 3-9 mm /*fr. oxyure/*

ozón, s. n. - gaz a cărui moleculă se compune din trei atomi de oxigen și care se poate obține prin descărcări electrice în aer /*fr. ozone/*

ozonosférá, -e, s. f. - strat atmosferic bogat în ozon, cuprins între 25 și 50 km altitudine /*fr. ozonosphère/*

P

páce, s. f. - 1. situație în care nu există război între state. 2. acord al părților beligerante asupra încetării războiului, tratat de încheiere a unui conflict armat. 3. bună înțelegere; lipsă de conflicte. 4. (în expr.) *pace bună* = gata, s-a terminat /*lat. pax, -cis/*

pachebót, -uri, s. n. - vapor pentru transportul călătorilor /*fr. paquebot/*

pachidérm, -e, s. n. - mamifer erbivor cu pielea foarte groasă (ex. elefant, rinocer etc.) /*fr. pachyderme/*

putrefacție, -ii, s. f. - 1. putrezire. 2. (fig.)
destrămare, decădere morală
/fr. putréfaction/

B

Ra, - divinitate egipteană, personificând
Soarele, considerat rege al zeilor și
părinte a tot ce este viu;

rabát, -uri, s. n. - reducere din prețul de
vânzare a unei mărfi */germ. Rabatt/*

rabatábil, -ă, adj. - care se poate roti în
jurul unei axe */fr. rabattable/*

rábin, -i, s. m. - șef religios al unei
comunități evreiești, învățător;

rabóteză, -e, s. f. - mașină-unealtă pentru
prelucrarea prin așchiere a metalelor
sau a lemnului */fr. raboteuse/*

rachétă, -e, s. f. - 1. cartuș special cu
substanțe pe bază de magneziu care
arde producând lumina (de diferite
culori). 2. vehicul zburător pentru regiunile
rarefiate ale atmosferei și în spațiile
interplanetare. 3. paletă folosită în jocul
de tenis */fr. raquette/*

racórd, -uri, s. n. - 1. legătură între părțile
unei lucrări, ale unei instalații etc. 2. tub
flexibil care face legătura cu rețeaua
de distribuție */fr. raccord/*

racordá, (-ez) vb. - a lega, a împreuna
/fr. raccorder/

radár, -e, s. n. - aparat care emite unde
electromagnetice și apoi le recepțio-
nează, după ce se întorc la antena
aparatului, reflectate de obiectul întâlnit
în cale; aparat folosit pentru a descoperi
și a localiza un obiect din spațiu prin
măsurarea timpului trecut între emisia
și recepția undelor */engl. radar, pres-
curtare din radio detection and ranging/*

radiá, (-iez) vb. - 1. a străluci, a lumina.
2. a răspândi în toate direcțiile raze de
lumină sau de căldură. 3. a șterge
dintr-un registru, a anula. 4. a fi vesel,
bine dispus, jovial */fr. radier/*

radiatór, -oáre, s. n. - 1. dispozitiv pentru
răcirea apei în motoarele cu ardere
internă. 2. aparat care transmite radiații
de căldură în camere */germ. Radiator/*

radiáție, -ii, s. f. - 1. emisiune de unde
sonore sau electromagnetice. 2. radiere
/fr. radiation/

radicál¹, -i, s.m. - 1. (mat.) rădăcină dintr-un
număr; simbol care exprimă o extragere
de rădăcină. 2. grup de atomi care
rămâne neschimbat într-o reacție
chimică. 3. (lingv.) rădăcina unui
cuvânt */fr. radical/*

radicál², -ă, adj. - 1. esențial, fundamental.
2. care vindecă complet, în întregime.
3. care propune reforme adânci,
schimbări hotărâtoare */fr. radical/*

rádio¹, - element de formare a cuvintelor
cu referire la fenomenul de radioactivitate
sau de radiație (ex. radioelement,
radiodifuziune) */fr. radio/*

rádio², -ouri, s. n. - 1. instalație de
transmitere a sunetelor pe calea undelor
electromagnetice. 2. aparat de recepție
radiofonică. 3. instituție care dirijează
programele de radio */fr. radio/*

radioactiváté, s. f. - 1. proprietate a
unor elemente cu atomi grei (radiu, uraniu
etc.) de a produce prin dezintegrare
spontană radiații corpusculare (alfa, beta
etc.) sau electromagnetice; dezintegrare
radioactivă. 2. capitol al fizicii care
studiază dezintegrările radioactive */fr.
radioactivité/*

radioamatorísm, s. n. - practicare a
radiocomunicației de către persoane
particulare, care stabilesc legături între
radiostații proprii;

radioamplificáre, s.f. - recepție, amplificare
și distribuire prin fire a programelor de
radiodifuziune;

- ridicate de ițe și cele rămase jos (prin care trece suveica). 5. spațiu îngust dintre cărămizile unui zid, dintre scândurile unei dușumele. 6. (inv.) gură; (azi) grai (în expr.) *a ști pe de rost* = a ști din aducere-aminte; *a lua la rost* = a cere socoteală /*lat. rostrum*/
- rostuî**, (-iesc) vb. - 1. a pune în ordine, a aranja. 2. a face rost de ceva. 3. a se căsători, a întemeia o familie;
- roșcov**, -i, s. m. - mic arbore cu fructe comestibile (în formă de păstăi) cultivat în Arabia și în regiunea mediteraneană;
- roșior**, -i, s. m. - ostaș dintr-un corp de cavalerie, din vechea armata romană;
- rotoféi**, -eie, adj. - dolofan, durdului, gras;
- rotondă**, -e, s. f. - sală (clădire) mare circulară cu tavanul în formă de cupolă;
- rotulă**, -e, s. f. - os al genunchiului în formă de disc /*lat. rotula*/
- rovină**, -e, s. f. - 1. groapă, adâncitură, râpă. 2. mlaștină. 3. ruină, dărâmtură;
- rozacée**, s. f. - familie de plante având ca tiptrandafirul /*fr. rosacées*/
- rozeóla**, -e, s. f. - mică pată roșiatică apărută pe piele în erupții provocate de unele boli contagioase /*fr. roséole*/
- rubidiu**, s. n. - metal strălucitor ca argintul, ușor oxidabil /*fr. rubidium*/
- rubin**, -e, s. n. - corindon foarte dur, de culoare roșie, folosit ca piatră prețioasă /*germ. Rubin*/
- rubrică**, -i, s. f. - 1. despărțitură într-un registru, într-un formular, într-un grafic etc. 2. spațiu rezervat permanent într-o publicație periodică articolelor dintr-un anumit domeniu 3. (inv.) titlu de pagină sau de capitol /*lat. rubrica*/
- rudimént**, -e, s. n. - 1. organ abia în formație sau nedezvoltat; început. 2. (fig., la pl.) noțiuni elementare ale unei științe, ale unei teorii, ale unei arte etc. /*fr. rudiment*/
- rudimentár**, -ă, adj. - primitiv, neevoluat, nedezvoltat /*fr. rudimentaire*/
- rug¹**, -i, s. m., -uri, s. n. - 1. tulpină târătoare a unor plante. 2. mur. 3. măceș /*lat. rubus*/
- rug²**, -uri, s. n. - gramadă de lemne pe care se ardeau jertfele și morți, iar în evul mediu și cei condamnați la moarte /*lat. rugus*/
- ruină**, -e, s. f. - 1. dărâmtură, risipitură. 2. (fig.) pierderea averii sau a sănătății; sărăcie; distrugere, dezastru /*lat. ruina*/
- rujeólă**, s. f. - infecție virotică contagioasă care apare la copii, caracterizată printr-o erupție de pete roșii pe piele; (reg.) pojar /*fr. rugeole*/
- rulá**, (-ez) vb. - 1. a înfășura, a face sul. 2. (despre filme) a se desfășura, a se proiecta pe ecran. 3. a face să circule (fonduri bănești). 4. (despre vehicule) a se deplasa prin intermediul unor roți sau role /*fr. rouler*/
- ruláj**, -e, s. n. - 1. circulație a unui vehicul terestru. 2. timpul dintre două încărcături succesive ale unui vagon de marfă, de cale ferată. 3. circulație a fondurilor bănești, a mărfurilor etc. /*fr. roulage*/
- rulánt**, -ă, adj. - care se deplasează cu ajutorul unor organe de rostogolire /*fr. roulant*/
- rulétă**, -e, s. f. - 1. panglică împărțită în centimetri care se poate înfășura pe un ax metalic (fixat în interiorul unei cutii plate) și care se folosește la măsurarea distanțelor. 2. mic instrument format dintr-o roțiță cu marginea dințată, cu care se desenează tiparele de stofă, cu care se taie aluatul etc. 3. instalație formată dintr-un disc împărțit în compartimente colorate și numerotate care se poate învârti în același timp cu o bilă, indicând, la oprire, numărul câștigător (folosită la jocuri de noroc) /*fr. roulette*/
- rulmént**, -ți, s. m. - 1. piesă de mașină care transformă mișcarea de alunecare în mișcare de rostogolire, micșorând prin aceasta rezistența la frecare. 2. (în expr.) *fond de rulment* = materiile necesare procesului de producție, precum și mijloacele bănești necesare funcționării continue a unei întreprinderi /*fr. roulement*/

rúndă, -e, s. f. - 1. repriză (de trei minute) la un meci de box. 2. una dintre etapele unui turneu de șah în care fiecare participant joacă o singură dată;

rupéstru, -ă, adj. - 1. (despre plante) care crește pe stânci. 2. (despre locuințele din epoca primitivă) amenajat, făcut în stâncă, *artă rupestră* = desen, pictură sau sculptură făcută pe stânci sau pe pereții peșterilor /fr. *rupestre*/

rurál, -ă, adj. - referitor la sat; sătesc /fr. *rural*/

rusálie, -ii, s. f. - 1. (la pl.) sărbătoare religioasă creștină care cade la 50 de zile după Paști. 2. (în mit. pop.) ființe fantastice asemănătoare cu ielele; zâne rele, care dezlanțuie furtunile și schilodesc pe oameni;

rústic, -ă, adj. (livr.) - 1. țărănesc, sătesc, de țară, ca la țară. 2. (fig.) necioplit, grosolan, neșlefuit. 3. câmpenesc, idilic, pastoral /lat. *rusticus*/

rútă, -e, s. f. - 1. traseu, drum /fr. *ruote*/

rutiér, -ă, adj. - care ține de drumuri și șosele, privitor la drumuri și șosele /fr. *routier*/

rutină, s. f. - deprindere, experiență, practică îndelungată; (depr.) respectare servilă a unor norme de lucru învechite /fr. *routine*/

S

sabót, -fl, s. m. - 1. încălțăminte din lemn scobit. 2. îmbrăcămintă metalică fixată pe vârful unui stâlp care trebuie înfipt în pământ /fr. *sabot*/

sabotá, (-ez) vb. - a frâna, a împiedica bunul mers al unei acțiuni /fr. *saboter*/

sabotáj, -e, s. n. - 1. frânare, împiedicare. 2. uneltire /fr. *sabotage*/

sacá, -le, s. f. - butoi fixat pe un cadru de căruță pentru transportarea apei;

sacadát, -ă, adj. - cu întreruperi scurte și dese; cadențat /fr. *saccadé*/

sacagiu, -ii, s. m. - persoană care transportă apa cu sacaua;

sachelár, -i, s. m. (inv.) - grad onorific în ierarhia preotească /ngr. *sakellarios*/

sacramént, -e, s. n. - fiecare dintre cele șapte taine creștinești (în special împărtășania) /fr. *sacrement*/

sacramentál, -ă, adj. - sacru, sfințit, bisericesc, solemn /fr. *sacramentel*/

sacrificá, (sacrific) vb. - 1. a se jertfi, a se devota. 2. a ucide un animal (în scopuri practice). 3. (în antichitate) a înjunghia animale (sau chiar oameni) ca jertfă adusă zeilor /lat. *sacrificare*/

sacrificiu, -ii, s. n. - 1. renunțare de bună voie la ceva scump, pentru binele sau în interesul altuia. 2. efort deosebit în vederea unui scop /fr. *sacrifice*/

sá cru, -ă, adj. - 1. sfânt. 2. scump, adorat /lat. *sacrum*/

sadeá, adj. invar. - 1. neamestecat, pur, curat. 2. adevărat, veritabil;

sádic, -ă, adj. - care chinuiește din plăcerea de a vedea suferința; crud, rău /fr. *sadique*/

sadism, s. n. - cruzime, sălbăticie /fr. *sadisme*/

ștaif, -uri, s. n. - 1. întăritură din piele de talpă pusă între față și căptușeala încălțăminteii, în partea dinapoi, pentru păstrarea formei. 2. pânză specială care se pune în interiorul gulerelor de cămăși bărbătești pentru a le menține forma /*germ. Steif*/

ștanță, (-ez) vb. - 1. a tăia dintr-o dată, prin forfecare cu ajutorul unei ștanțe, a întregului contur al unui obiect. 2. a întipări o marcă sau un număr pe suprafața unui obiect /*germ. Stanzen*/

ștânță, -e, s. f. - unealtă compusă din două sau mai multe piese asociate în serviciu, dintre care cel puțin una cu muchii tăietoare, fixate într-o presă sau într-o mașină specială, cu ajutorul căreia se taie obiecte de aceeași formă, fără a se pierde material prin așchiere /*germ. Stanze*/

știft, -uri, s. n. - 1. cui mic de lemn, fără cap, folosit în cizmărie. 2. tijă metalică folosită la îmbinarea a două piese de metal /*germ. Stift*/

știință, -e, s. f. - 1. ansamblu sistematic de cunoștințe despre natură, despre societate etc.; (p. restr.) sistemul cunoștințelor dobândite într-un anumit domeniu. 2. pregătire intelectuală, instrucție; învățătură, *om de știință* = om învățat, savant. 3. cunoaștere, cunoștință despre ceva, *spre știință* = ca să se știe /*lat. scientia*/

științific, -ă, adj. - privitor la știință; bazat pe principiile științei /*fr. scientifique*/

știrbi, (-esc) vb. - 1. a-și pierde dinții. 2. (despre obiecte, vase) a se ciobi; (despre instrumente de tăiat) a avea lipsuri din muchia tăișului. 3. (fig.) a ciunti sau a vătăma prestigiul cuiva;

ștrăif, -uri, s. n. - dungă, linie; fâșie, bandă /*germ. Streif*/

ștrand, -uri, s. n. - teren cu nisip amenajat pe malul unei ape, folosit pentru baie și cură de soare /*germ. Strand*/

ștreang, -uri, s. n. - 1. frânghie, funie. 2. șleau la ham /*germ. Strang*/

ștrudel, -e, s. n. - plăcintă din foi subțiri, umplute cu mere, nuci etc. și rulate în formă de sul /*germ. Strudel*/

șubler, -e, s. n. - instrument de măsură pentru lungimi sau grosimi mici, compus dintr-o riglă gradată pe care alunecă un cursor /*germ. Schublehre*/

șubred, -ă, adj. - 1. firav, plăpând. 2. neîntemeiat;

șuetă, -e, s. f. - discuție ușoară, distractivă între prieteni; pălăvrăgeală /*fr. chouette*/

șui¹, -e, adj. - 1. (despre ființe) subțire, suplu, zvelt; (despre plante) mlădios; (despre obiecte) îngust. 2. (fig.) pătrunzător, ascuțit;

șui², -e, adj. - zănat, țicnit; nătâng, prost;

șut, -uri, s. n. - 1. durata zilei de lucru a unei echipe de muncitori într-o mină; schimb. 2. lovitură puternică în minge la unele jocuri sportive /*(II) engl. shoot*/

șuvói, -oáie, s. n. - 1. curs de apă umflat de ploi; torent, puhoi. 2. (fig.) mulțime (în mișcare); revărsare, abundență (de apă, de vorbe etc.)

șvăițer, s. n. - cașcaval special, cu goluri mari în el /*germ. Schweizer (kase)*/

T

tabác¹, s. n. - tutun /*germ. Tabak*/

tabác², -i, s. m. - meșteșugar care se ocupă cu tăbăcitul pieilor;

tabagísm, s. n. - intoxicație care apare în urma folosirii prelungite și abuzive de tutun, manifestată prin amețeli, laringită, astm, simptome de angină pectorală etc. /*fr. tabagisme*/

tábără, -ere, s. f. - 1. loc întărit unde staționează o oaste mai mult timp; lagăr militar. 2. așezare vremelnică în aer liber (în corturi); cantonament, bivouac.

- urmări**, (-esc) vb. - 1. a supraveghea, a se ține după; a pândi, a spiona. 2. a însoți cu privirea, cu gândul. 3. (fig.) a obseda. 4. a studia cu atenție, a cerceta, a controla. 5. a avea drept scop;
- urnă**, -e, s. f. - 1. vas în care se păstrează cenușa morților incinerati. 2. cutie în care se introduc buletinele de vot, numerele de loterie etc. /lat. *urna*/
- urni**, (-esc) vb. - a mișca din loc, a clinti, a porni;
- urologie**, s. f. - ramură a medicinei care se ocupă cu studiul structurii, funcționii și patologiei aparatului urinar /fr. *urologie*/
- urotropină**, -e, s. f. - substanță folosită ca antiseptic al căilor urinare /fr. *urotropine*/
- ursi**, (-esc) vb. - 1. a meni, a prevesti. 2. a face farmece sau vrăji /ngr. *orizo*/
- ursitoare**, s. f. - 1. ființă închipuită, despre care se crede că stabilește încă de la naștere soarta omului. 2. (înv.) soartă, ursită;
- urticarie**, -ii, s. f. - apariția pe piele a unor bășicuțe roșii, însoțite de mâncărime /lat. *urtica* = *urzică*/
- urzeală**, -eli, s. f. - 1. firele de textile întinse pe războaiele de țesut, printre care se trece firul de bătătură pentru a țese. 2. (fig.) alcătuire, conformație, structură. 3. (fig.) intrigă, uneltire, complot;
- urzî**, (-esc) vb. - 1. a pregăti urzeală pentru țesut. 2. a clădi, a întemeia, a funda. 3. (fig.) a întocmi, a scorni, a născoci. 4. a plănuî în ascuns; a unelti, a complota. 5. a ursi /lat. *ordire*/
- ustensilă**, -e, s. f. - sculă, unealtă, instrument /fr. *ustensile*/
- ușier**, -i, s. m. - aprod, portar;
- ușor**¹, adv. - 1. încet, domol, lin. 2. lesne, comod, plăcut. 3. fără seriozitate, superficial. 4. puțin /lat. *levis+suf. -șor*/
- ușor**², -i, s. m. - parte laterală de care se prind canaturile ușii, ale porții etc. (var, uscior, ușcior) /lat. *osteolum*/
- ușor**³, -oară, adj. - l. 1. care are greutate mică. 2. iute, sprinten, vioi. 3. gingaș, fin. 4. fără zgomot. 5. mic ca volum sau ca
- tărie, redus. 6. (fig.) liniștit, odihnitor. 7. (despre forme de relief) domol, lin. 8. neîncărcat. ll. 1. care e lesne de suportat; (despre boli) fără gravitate. 2. care nu prezintă dificultăți, lesne de înțeles; simplu (ex. muzică ușoară). 3. lipsit de seriozitate, ușuratic /lat. *levis+suf. -șor*/
- úter**, -e, s.n. - organ al femeii la animalele superioare în care se dezvoltă embrionul (organismul viitoarei ființe); mitră /lat. *uterus*/
- uterin**, -ă, adj. - privitor la uter, frați *uterini* = = frați născuți de aceeași mamă, dar având tați diferiți /fr. *utérin*/
- util**, -ă, adj. - folositor, necesar /fr. *utile*/
- utilă**, (-ez) vb. - a înzestra o întreprindere, un atelier etc. cu utilajul necesar /fr. *outilier*/
- utilaj**, -e, s.n. - 1. totalitatea uneltelor, a aparatelor, a mașinilor de lucru etc. trebuitoare pentru îndeplinirea unei lucrări într-o întreprindere, într-un atelier etc. 2. secție într-o uzină unde se fabrică, se repară și se întreține utilajul /fr. *outillage*/
- utilitar**, -ă, adj. - care urmărește un scop imediat /fr. *utilitaire*/
- utiliză**, (-ez) vb. - a întrebuința, a folosi /fr. *utiliser*/
- utopie**, -ii, s.f. - 1. teorie fantezistă care propune o organizare ideală a omenirii, fără a ține seama de legile obiective de dezvoltare a societății. 2. ceea ce nu se poate realiza; fantezie /gr. *utopia* = *loc care nu există nicăieri*/
- uvertură**, -i, s. f. - 1. compoziție muzicală pentru orchestră, compusă de obicei ca introducere la o operă; preludiu. 2. (fig.) început, introducere /fr. *ouverture*/
- uz**, -uri, s. n. - 1. întrebuințare, folosire. 2. (înv.) comportare, manieră /lat. *usus*/
- uză**, (-ez) vb. - 1. a se folosi, a se întrebuința. 2. a (se) strica, a (se) toci prin întrebuințare. 3. (fig.) a (se) învechi, a se termina, a se consuma /fr. *user*/
- uzanță**, -e, s. f. - regulă, obicei, uz /fr. *usance*/

uzuál, -ă, adj. - 1. folosit în mod obișnuit.
2. de mare uz, frecvent /*lat. usualis*/

uzufrúct, s. n. - drept prin care cineva poate să se folosească de un lucru care aparține altcuiva, cu obligația de a-l păstra (și a-l restitui la încetarea acestui drept). /*lat. usufructus, din usus = folosire, fructus = fruct, venit*/

uzúră¹, s. f. - 1. stricare sau degradare a unui obiect prin întrebuințare, prin învechire etc. 2. (fig.) slăbire, oboseală, epuizare /*lat. usura*/

uzúră², -i, s. f. (înv.) - camătă, dobândă /*lat. usura*/

usurpá, (uzúrpa) vb. - a-și însuși prin fraudă sau viclenie un bun, un drept etc., care aparține altuia /*lat. usurpare*/

uzurpatór, -oáre, s. m. și f. - persoană care în mod ilegal a acaparat puterea sau și-a însușit drepturile altuia, dându-se drept acesta /*lat. usurpator*/

V

va¹, - (prez. ind. pers. 3 sg. a unui verb defectiv; în expr.) *mai va* = mai așteaptă, mai este mult /*lat. vadit*/

va², - element de compunere care imprimă cuvintelor formate o nuanță nehotărâtă (ex. adv. undeva, cândva sau pronumele cineva, careva);

vacánt, -ă, adj. - neocupat, liber, disponibil /*fr. vacant*/

vacárm, -uri, s. n. - zgomot asurzitor, hărmălaie, gălăgie /*fr. vacarme*/

vacát, -uri, s. n. - pagină a unei lucrări tipărite care a rămas albă, neimprimată /*germ. Vakal*/

vaccín, -uri, s. n. - substanță care conține microbi slăbiți sau omorâți, toxine diluate și care se introduce într-un organism pentru a preveni sau pentru a vindeca unele boli infecțioase /*fr. vaccin*/

vácuum, -uri, s. n. - 1. vid; gol. 2. aparat prin care se face concentrarea unei soluții; prin fierbere la o presiune mai joasă decât presiunea atmosferică /*lat. vacuum*/

vacuummétru, -e, s. n. - aparat pentru măsurarea presiunilor foarte joase /*germ. Vakuummeter*/

vad, -uri, s. n. - 1. loc mai ridicat al albiei unui curs de apă. 2. (fig.) loc de trecere; loc de scăpare. 3. țarm, mal. 4. apă. 5. loc care asigură unei întreprinderi comerciale o clientelă numeroasă; loc de afaceri mari /*lat. vadum*/

vademécum, s. n. - carte care servește ca ghid, ca îndreptar sau călăuză /*lat. vademecum = mergi cu mine*/

vádră, védre, s.f. - 1. unitate de măsură pentru lichide, egală (în trecut) cu zece ocale, iar azi cu zece litri. 2. găleată, căldare;

vag, -ă, adj. - neclar, nelămurit, nesigur, confuz /*fr. vague*/

vagabónd, -ă, adj. - 1. fără domiciliu stabil; hoinar. 2. haimana /*fr. vagabond*/

vagín, -e, s. n. - canal cilindric din aparatul genital feminin și al femelelor mamifere, care face legătura dintre vulvă (partea exterioară) și uter /*lat. vagina = teacă*/

vagón, -oáne, s.n. - vehicul care circulă pe șine /*fr. vagon*/

vagonét, -e, s.n. - 1. vagon de dimensiuni relativ mici, care circulă pe o cale ferată (mai) îngustă. 2. vehicul de funicular, care circulă suspendat pe un cablu /*fr. wagonet*/

vajnic, -ă, adj. - 1. energic, viguros, puternic; aprig, înverșunat; grozav, strașnic. 2. (înv.) grav, important; (despre oameni) însemnat, de seamă;

val¹, -uri, s.n. - 1. taluz (de apă). 2. sul, vălătuc. 3. ceea ce seamănă cu un val de apă ca formă sau ca mișcare (ex. *val de grâne, val de pământ* etc.). 4. (înv.) încercare grea, cumpănă;

val², -uri, s. n. - meterez de pământ care servea în antichitate ca fortificație militară /*lat. vallum = sant*/

- voluminos**, -oasă, adj. - 1. cu volum mare, cuprinzător, încâpător, vast. 2. corpolent, gros, trupeș, mătăhălos /*lat. voluminosus/*
- voluntár¹**, -i, s. m. - persoană care intră în armată din propria dorință sau se oferă să facă un serviciu de bună voie /*lat. voluntarius/*
- voluntár²**, -ă, adj. - 1. hotărât, energic, decis. 2. (adv.) de bună voie, de la sine, din proprie inițiativă /*lat. voluntarius/*
- voluptáte**, s. f. - 1. plăcere mare a simțurilor. 2. desfătare sufletească; încântare /*fr. volupté/*
- vomér**, -e, s. n. - osul care desparte nările /*fr. vomer/*
- vomitá**, (vomit) vb. - a vărsa, a voma /*lat. vomitare/*
- vomitív**, -ă, adj. - care produce vărsături /*fr. vomitif/*
- vórníc**, -i, s.m. - 1. (ist.) mare demnitar însărcinat cu supravegherea curții domnești, cu treburile interne și cu atribuții judecătorești (ministru de interne). 2. (inv.) primar. 3. vornicel;
- vornicél**, -i, s. m. - 1. (ist.) ajutor al vornicului. 2. (inv.) vornic (2). 3. flăcău care la nunțile țărănești pofteste pe nuntași, anunță darurile și rostește orația de nuntă;
- vot**, -uri, s. n. - 1. dreptul pe care îl au cetățenii de a alege reprezentanți în organele de conducere. 2. mod de aprobare a unor propuneri, a unor hotărâri etc. /*lat. votum = dorință/*
- votá**, (-ez) vb. - 1. a-și exprima părerea prin vot. 2. a alege pe cineva prin vot /*fr. voter/*
- vrac**, -uri, s. n. - mod de depozitare și de transportare în grămezi neordonate și fără ambalaj a unor materiale care au formă de pulbere, granule sau bucăți;
- vraci**, s. m. (pop.) - 1. doctor. 2. vrăjitor;
- vraf**, -uri, s. n. - teanc; grămadă, maldăr; morman;
- vraíște**, s. f. - 1. dezordine, harababură. 2. (despre uși, ferestre) larg deschis;
- vrájă**, vrăji, s. f. - 1. (în basme și în superstiții) transformare miraculoasă a lucrurilor prin folosirea unor mijloace magice; farmece, vrăjitorie; descântec. 2. farmec, încântare;
- vrájbă**, -e, s.f. - dușmănie, ură, vrăjmășie, ceartă;
- vrăbioară**, -e, s. f. - 1. vrăbiuță. 2. bucată de carne de vită din regiunea rinichilor;
- vrájí**, (-esc) vb. - 1. (în basme și în superstiții) a face vrăji. 2. a transforma în mod miraculos lucrurile înconjurătoare. 3. (fig.) a încânta, a fermeca;
- vrájít**, -ă, adj. - 1. aflat sub puterea unei vrăji. 2. (fig.) plin de farmec; încântător, fermecător;
- vrájmaș**, -ă, s. m. și f. adj. - 1. (s. m. și f.) dușman, inamic. 2. (adj.) dușmănos, primejdios, potrivnic; rău, crud, cumplit;
- vrédnic**, -ă, adj. - 1. harnic, capabil, destoinic. 2. (fig.) demn, cinstit;
- vrej**, -uri, s. n. - tulpină a unor plante agățătoare sau târătoare;
- vréme**, -uri, s.f. - I. 1. timp. 2. interval între două întâmplări; perioadă, răstimp, (în expr.) *o bucată de vreme* = un timp. 3. prilej, ocazie; moment; (loc. adv.) *într-o vreme* = într-o anumită perioadă, la un moment dat; *la vreme* = la timpul potrivit. 4. perioadă determinată istoricește; epocă, veac (loc. adv.) *pe vremea aceea* = pe atunci; *pe vremuri* = odinioară, în trecut; *după premuri* = în cursul veacurilor. II. stare atmosferică, situație meteorologică;
- vremélnic**, -ă, adj. - de scurtă durată, trecător, temporar;
- vremuíală**, -iéli, s. f. - vreme rea;
- vreún**, vreó, adj. și pronume nehotărât - 1. un oarecare, careva, cineva. 2. aproximativ, unul, una /*lat. vereunus/*
- vuí**, (pers. 3 -iește) vb. - 1. a vâjâi, a mugii. 2. (despre tunet) a bubui. 3. (despre foc) a dudu. 4. (despre sunete) a suna, a răsuna /*onomatopee/*

vulcán, -i, s. m. - 1. deschidere în scoarța Pământului prin care ies la suprafață gaze, lavă etc. 2. (fig.) loc de unde poate izbucni o acțiune primejdioasă; pericol iminent /*it. vulcan/*

vulcánic, -ă, adj. - 1. format prin acțiunea vulcanilor. 2. (fig.) nestăpănit, năvalnic, aprins /*it. vulcanico/*

vulcanizá, (-ez) vb. - a transforma cauciucul prin încălzire cu sulf în cauciuc vulcanizat (cu mare elasticitate și insolubil în solvent obișnuiți); a repara (a lipi) prin acest procedeu /*fr. vulcaniser/*

vulcanologie, s. f. - știință care se ocupă cu studiul fenomenelor vulcanice /*fr. vulcanologie/*

vulgár, -ă, adj. - 1. ordinar, grosolan, josnic. 2. lipsit de originalitate; obișnuit. 3. neștiințific. 4. (inv.) vorbit de popor, popular /*lat. vulgaris/*

vulgarism, -e, s. n. - expresie vulgară /*fr. vulgarisme/*

vulgarizá, (-ez) vb. - 1. a degrada, a trata în mod simplist, a banaliza. 2. a răspândi în popor cunoștințe, idei etc.; a populariza /*fr. vulgariser/*

vulnerábil, -ă, adj. - care poate fi rănit sau atacat; slab /*fr. vulnérable/*

W

watt, wați, s. m. - unitate de măsură a puterii, egală cu puterea care dezvoltă, în mod uniform, o energie de un joule pe secundă (pr. vat) /*engl. watt, după numele inventatorului J. Watt/*

wattmétru, -i, s. m. - instrument de măsurat puterea electromagnetică activă dintr-un circuit electric /*fr. wattmètre/*

wéber, -i, s. m. - unitate de măsură a fluxului de inducție magnetică /*fr. weber/*

week-énd, week-énduri, s. n. - timp de odihnă de la sfârșitul săptămânii, excursie de sâmbătă și duminică pentru petrecerea timpului liber în afara localității /*engl. weekend/*

whisky, s. n. - băutură cu un procent mare de alcool, obținută prin distilarea cerealelor, mai ales a orzului, a ovăzului sau a secarei /*engl. whisky/*

wolfrám, s. n. - metal dur folosit la fabricarea filamentelor pentru becuri electrice, ca metal de adaos în oțeluri speciale etc.; tungsten /*germ., engl. Wolfram/*

wolframít, s. n. - wolfram natural de fier și de mangan cristalizat sub formă de prisme, de culoare brună-închis sau neagră, din care se extrage wolframul /*germ., engl. Wolframit/*

X

X, s. m. invar. - literă denumită *ics*, care redă sunetele *cs* și uneori pe *gz* (numai în poziție intervocalică, ex. exerciții, existență etc.);

xenofób, -ă, adj. - care urăște persoanele sau popoarele de altă naționalitate /*fr. xénophobe/*

xénon, s. n. - gaz incolor și fără miros, din grupul gazelor nobile, care se găsește în atmosferă în cantități foarte mici /*fr. xénon/*

xerofórm, s. n. - pulbere galbenă folosită ca antiseptic intestinal și în pansamentele ulcerelor pielii /*fr. xeroforme/*

xilofág, -ă, adj. - care se hrănește cu lemn (ex. carii, unele larve) /*fr. xylophage/*

xilofón, -oáne, s. n. - instrument muzical de percuție, alcătuit dintr-o serie de plăci de lemn, care sună diferit când sunt lovite cu niște ciocănașe /*fr. xylophone/*

xilográf, -i, s. m. - gravor în lemn /fr. *xylographe*/

xilografie, s.f. - 1. arta de a grava în lemn. 2. clișeu gravat în lemn /fr. *xylographie*/

xilogravură, -i, s. f. - xilografie;

Y

Y, (*igrec*) s. m. invar. - literă veche grecească, fiind folosită în cuvinte străine care păstrează scrierea limbii de origine (ex. yoga, Ady), pentru a reda diverse valori ale lui i (vocală, semivocală sau semn al înmuierii consoanei precedente);

yankéu, -éi, s. m. - denumire folosită în S.U.A. pentru locuitorii din nordul țării; (în afara hotarelor S.U.A.) denumire (ironică) dată uneori cetățenilor Statelor Unite /amer. *yankee*/;

yawl, -uri, s.n. - navă cu pânze /*engl. yawl*/

yen, -i, s. m. - unitate monetară japoneză /*jap. yen*/

yóga, s.f. - 1. școală a filozofiei indiene fondată în sec. I î.e.n. 2. sistem de educație fizică practicat de yoghini (care constă în încetinirea la maximum a respirației, a bătăilor inimii, realizarea stării de insensibilitate totală etc.) /*sanscrită yoga = comuniune, contemplație*/

york, s. m. - denumire dată rasei de porci englezești de culoare albă /*după numele comitatului Yorkshire, unde s-a format această rasă*/

ytérbiu, s. n. - element chimic cu nr. atomic 70, din grupa lantanidelor (din familia pământurilor rare) /*fr. ytterbium*/

Z

za, -le, s. f. - 1. ochi de lanț. 2. (la pl.) țesătură făcută din sârmă cu plăci de metal; (p. ext.) armură (cămașă) făcută din astfel de țesătură, care apără pe oștean de lovituri /*ngr. zava*/

zadár, s. n. - inutilitate, zădărnicie (loc. adv.) *în zadar* = degeaba, în deșert;

zadárnic, -ă, adj. - fără rost, fără folos, inutil;

zádă, -e, s. f. - arbore rășinos cu frunze în formă de ace, care cad toamna, cu lemn tare și durabil /*lat. daeda*/

zaharát, -ți, s. m. - sare a acidului zaharic /*fr. saccharate*/

zaharíde, s. f. - nume dat hidraților de carbon care se găsesc în făinurile de grâu și porumb (64%), în orez, în miere (75%), în zahăr (100%), în lapte (7%) etc.; glucide /*fr. saccharide*/

zaharificá, (zaharífic) vb. - a transforma în zahăr o substanță care conține amidon /*fr. saccharifier*/

zaharínă, s. f. - substanță sintetică cristalizată, albă, greu solubilă în apă, cu o putere de îndulcire de 500 de ori mai mare decât a zahărului, dar fără nicio valoare nutritivă /*fr. saccharine*/

zaharisí, (-esc) vb. - 1. (despre dulcețuri, miere etc.) a se cristaliza zahărul pe care îl conține, a căpăta un aspect îngroșat. 2. (fam., despre oameni) a-și pierde vigoarea, energia (din cauza bătrâneții) /*ngr. zaharoso*/

zaharóză, s. f. - nume științific pentru zahăr /*gr. saccharu = zahăr*/

zapcíu, -ii, s. m. (în evul mediu, în Țara Românească) - 1. funcționar care conduce o plasă (subdiviziune administrativ-